

~~POLITYKA SUROWCOWA POLSKI~~

Publikacja powstała dzięki wsparciu KGHM Polska Miedź S.A.

Niniejsza publikacja odzwierciedla wyłącznie poglądy Autorów

Jan Bromowicz
Maciej Bukowski
Jerzy Hausner (red.)
Zbigniew Kasztelewicz
Michał Kudłacz
Joanna Kulczycka
Adam Piestrzyński
Janusz Steinhoff
Michał Wilczyński

KRAKÓW 2015

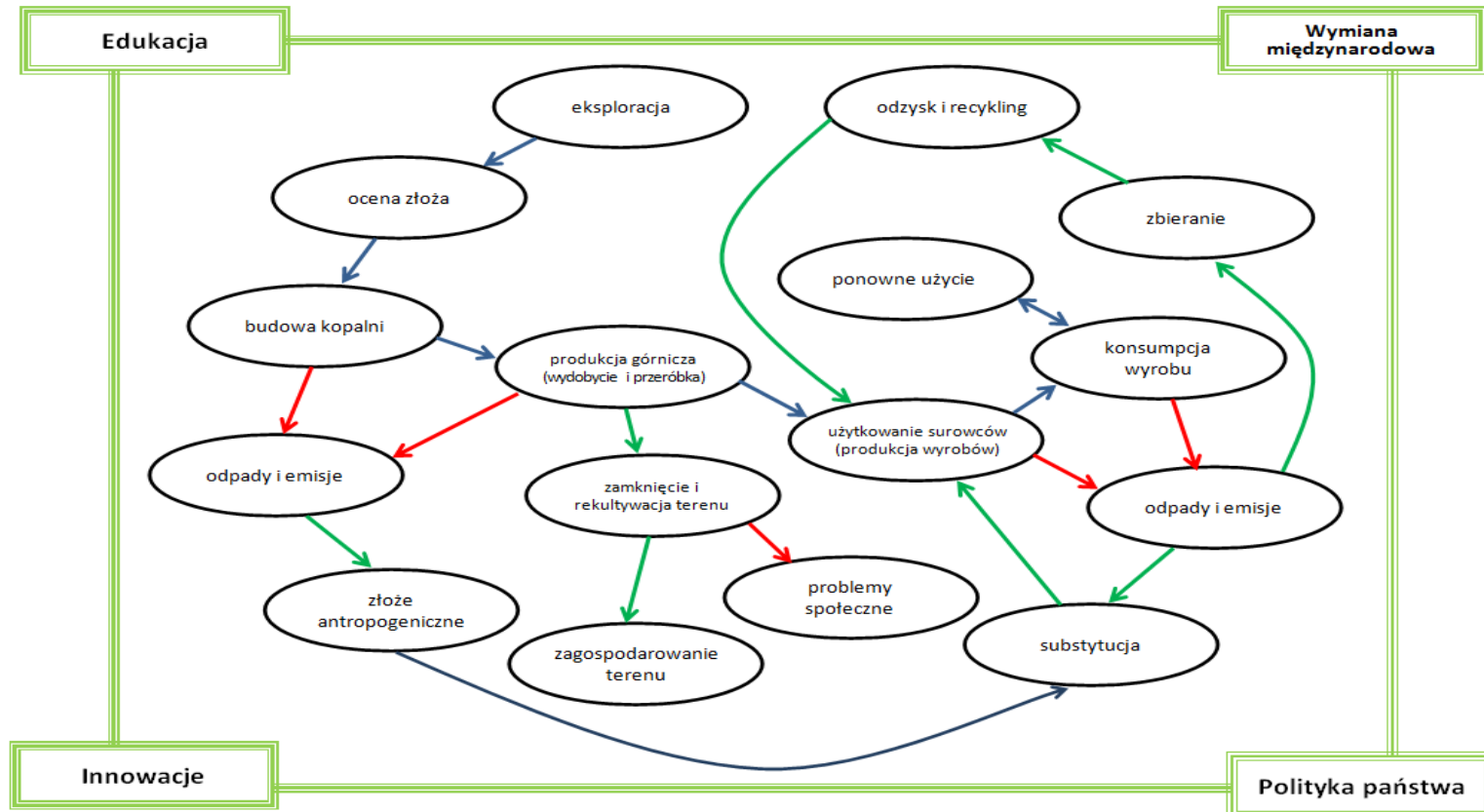
RZECZ O TYM, CZEGO NIE MA,
A JEST BARDZO POTRZEBNE

Definicja polityki surowcowej

- To długofalowa polityka publiczna prowadzona na poziomie krajowym, która ma zapewnić dostęp przedsiębiorstw wytwórczych do niezbędnych dla ich działalności surowców po cenie umożliwiającej im bycie konkurencyjnymi, przy jednoczesnym dbaniu o stan środowiska naturalnego i społecznego na każdym etapie cyklu surowcowego oraz bieżące i długookresowe bezpieczeństwo gospodarcze kraju.
- Nie możemy w przypadku projektowania polityki surowcowej dla Polski po prostu skopiować jakiegoś modelowego rozwiązania. Musimy do niego stopniowo dochodzić, podejmując dialog z wszystkimi zainteresowanymi podmiotami, a jednocześnie analizując własne i obce doświadczenia.

Politykę surowcową trzeba umiejętnie powiązać z innymi politykami publicznymi, zwłaszcza z przemysłową, pracy, handlową, innowacyjną, edukacyjną oraz środowiskową.

Polityka a cykl surowcowy

Główną oś polityki surowcowej wyznacza cykl surowcowy (*from cradle to cradle*), będący bazą do opracowania zasad, interesariuszy, zakresu niezbędnych regulacji oraz instrumentów polityki surowcowej.

Koordinacja polityki surowcowej

Gospodarka surowcowa polega zasadniczo na wydobyciu i przeróbce zasobów naturalnych stąd koordynatorem polityki surowcowej powinien być Minister Środowiska, współpracując z Ministrem Gospodarki i Ministrem Skarbu.

- Ministerstwo Gospodarki (06.2014) **Założenia do Planu działań na rzecz bezpieczeństwa Polski w zakresie surowców nieenergetycznych** podejmując się roli koordynatora w przygotowaniu spójnego dokumentu w tym zakresie. Celem jest identyfikacja działań dla poprawy bezpieczeństwa polskiej gospodarki w zakresie surowców nieenergetycznych.
- Minister Środowiska (11.2014) ogłosił założenia do **Białej księgi ochrony zasobów** - cel to analiza wyodrębnionego problemu związanego z kopalinami strategicznymi przygotowanie wykazu złóż strategicznych podlegających ochronie.

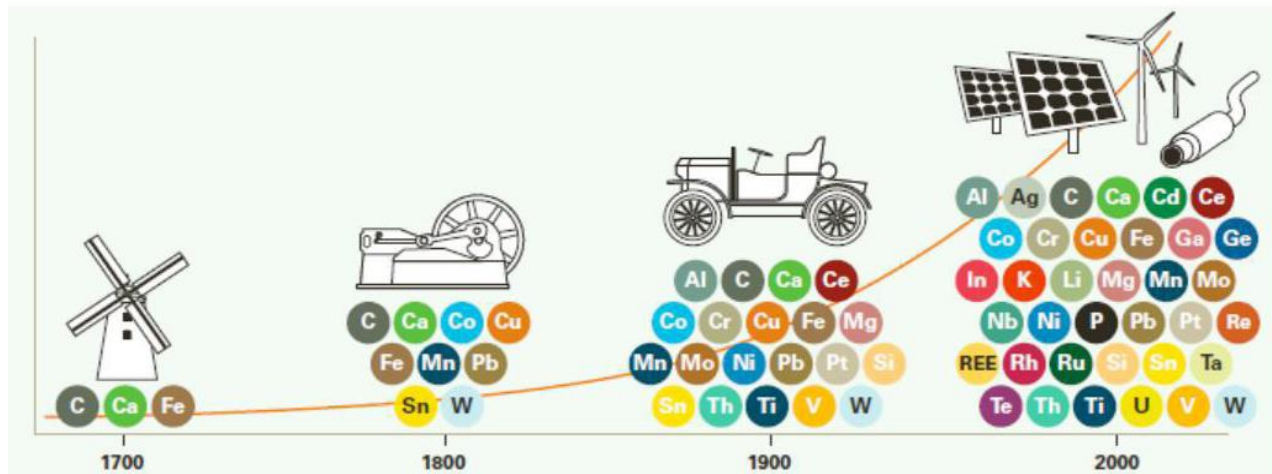
Brak celów i zadań dotyczących kierunków pozyskiwania surowców (głównie nieenergetycznych) w głównych strategiach w Polsce.

Plany zagospodarowania ani inne dokumenty planistyczne nie są skorelowane ze strategiami i programami rozwojowymi.

Surowce strategiczne/krytyczne

- Pozyskanie dostępu do surowców dla wielu krajów jest sprawą strategiczną - niektóre z nich ustaliły listę surowców krytycznych.
- Gospodarki krajów UE dostarczają w skali globalnej 3% surowców mineralnych, natomiast zużywają 20%.
- Przeciętny mieszkaniec Europy zużywa rocznie 16 ton różnego rodzaju materiałów na głowę mieszkańca, z czego 6 ton wyrzuca.

Surowce w produkcji energii – od początków rewolucji przemysłowej do przyszłości

Źródło: Achzet et al., *Materials critical to the energy industry*, Augsburg, 2011, s. 6.

Rynek i ceny surowców mineralnych

- Ceny surowców mineralnych wykazują znaczne wahania wynikające głównie z popytu i możliwości podaży, a także obrotu o charakterze spekulacyjnym.
- Publikowane dziś prognozy eksperckie są jednak rozbieżne, choć wydaje się, że na rynku obecnie dominuje przekonanie, że w najbliższej dekadzie nie należy spodziewać się spektakularnych wzrostów cen podobnych do tych, jakie miały miejsce w latach 2000-2010.

Politycy powinni zrozumieć prawdziwie długoterminowy i międzynarodowy charakter gospodarki surowcowej.

Bez stabilnych warunków funkcjonowania przedsiębiorstw wydobywczych nie będzie długoterminowego inwestowania w tym sektorze gospodarki.

Rola państwa a polityka surowcowa

- Kraje takie jak USA, jak i Europa Zachodnia, Kanada czy Australia preferują ograniczenie państwa do roli bezstronnego regulatora, czasami w połączeniu z rolą cichego akcjonariusza który nie miesza się w bieżące zarządzanie firmami wydobywczymi i nie formułuje regulacji pod wpływem swojej roli właścicielskiej.
- W państwach Europy Środkowej można mówić o sytuacji pośredniej – dopuszcza się do spółek wydobywczych kapitał prywatny, jednak proces ten jest w różnym stopniu zaawansowany.
- Nasilający się państwowy interwencjonizm w przemyśle wydobywczym, powoduje, że ta sfera gospodarki funkcjonuje według innych cykli ekonomicznych niż sektory silnie rynkowo zorientowane.

Bezpieczeństwa surowcowego nie przynosi autarkia gospodarcza i nie da się go zapewnić bez efektywności przedsiębiorstw wydobywczych.

Państwo a polityka surowcowa

- Państwo nie musi być bezpośrednim, a zwłaszcza dominującym właścicielem i inwestorem, aby prowadzić politykę publiczną. Inwestowanie w pozyskiwanie surowców jest bardzo kapitałochłonne i długofalowe - wysokie koszty przestrzenne, ekologiczne i społeczne.
- Polityka surowcowa państwa może być skuteczna tylko przy zapewnieniu całościowego spojrzenia. Potrzebne jest do tego specjalistyczna wiedza i adekwatne instrumenty prowadzenie makro- i mikroekonomicznego rachunku ekonomicznego, który uwzględnia koszty likwidacji.

Zaangażowanie władzy publicznej należy konsekwentnie wiązać z długofalowymi celami strukturalnymi, a nie doraźnymi celami polityczno-koniunkturalnymi.

Konieczna jest stabilizacja i reżim koncesyjny i podatkowy. Tradycyjny fiskalizm dusi inwestycje, zaś niestabilność eliminuje poważnych i uczciwych inwestorów.

Działania UE i Polski na rzecz surowców

- Zatwierdzenie opracowanego na forum UE programu pt. **Strategiczny Plan Wdrażania Europejskiego Partnerstwa Innowacji w Dziedzinie Surowców – (nieenergetycznych)** EIP RM - 25 września 2013 r. - promowanie innowacji w całym łańcuchu tworzenia wartości dodanej surowców przy udziale stosownych interesariuszy,
- **Konkurs na Węzeł Wiedzy i Innowacji w Surowcach** (KIC) 116 podmiotów z 22 krajów w tym 10 z Polski - ma na celu tworzenie łańcucha wartości dla metalicznych i mineralnych surowców naturalnych
- Uwzględnianie problematyki bilansowania surowców, jak i rozwoju nowych technologii w pozyskiwaniu surowców ze źródeł pierwotnych i wtórnych w wielu konkursach w ramach **7 RP UE, Horyzont 2020**.
- **Program Era-min** – innowacje w przemyśle wydobywczym UE.
- Ogłoszenie i uaktualnianie tzw. **listy surowców krytycznych** dla UE, m.in. węgiel koksujący, magnezyt, fosforyt i krzem metaliczny.
- **Narodowy Program Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej** – promocja recyklingu,
- NCBiR – programy, np. **Poprawa bezpieczeństwa pracy w kopalniach, Technologie wspomagające rozwój bezpiecznej energetyki jądrowej**, a z inicjatywy KGHM Polska Miedź SA program krajowy pt. CuBR.

Stan zagospodarowania wybranych kopalin w Polsce

Polska jest krajem zasobnym w złoża różnych kopalin, w których prowadzone jest ich wydobywanie.

Kopaliny	Liczba złóż udokumentowanych		Stopień zagospodarowania udokumentowanych zasobów geologicznych bilansowych złóż [%]
	ogółem	zagospodarowanych	
węgiel kamienny	146	51	39,7
węgiel brunatny	90	12	7,0
ropa naftowa	84	69	98,0
gaz ziemny	285	199	83,5
rudy Cu i Ag	14	6	82,4
rudy Zn-Pb	20	3	22,8
siarka	18	5	4,9
sól kamienna	18	5	17,8
surowce ilaste ceramiki budowlanej	1235	254	13,3
piaski i żwiry	9076	3722	30,2
kamienie łamane i bloczne	742	321	51,3
wapienie i margle dla przemysłu cementowego	70	18	32,3
wapienie i margle dla przemysłu wapienniczego	117	21	33,9

wg Bilans zasobów kopalin i wód mineralnych w Polsce (2013 r.)

Nakłady i wyniki branży górniczej

- W 2013 r. wartość przychodów ze sprzedaży netto według GUS to 54,2 mld zł, rentowność ze sprzedaży – 8,3%, a przeciętne zatrudnienie – 161,4 tys. osób, przy miesięcznym wynagrodzeniu – 6869,08 zł.
- Podatki w strukturze kosztów stanowią 7%, co jest znacznie wyższe od średniej krajowej (5,9%), Podatki i opłaty obejmują m.in. opłaty za użytkowanie górnicze, udostępnienie informacji geologicznej, opłata eksploatacyjna, podatek od wydobycia niektórych kopalin, od nieruchomości, środków transportu, akcyza od energii elektrycznej zużytej do wydobycia kopalin, opłata za gospodarcze korzystanie ze środowiska, fundusze likwidacji kopalń, itp.

Przemysł wydobywczy w Polsce

Konkurencyjność polskiego przemysłu wydobywczego spada.

Polskie górnictwo jest nowoczesne technologiczne i zacofane zarządczo.

Rachunek kosztów w górnictwie jest ułomny.

Tylko górnictwo efektywne ekonomicznie, będzie społecznie odpowiedzialne.

Skarb Państwa ma dbać o wartość spółek wydobywczych a nie je finansowo drenować.

Spółki wydobywcze - zwłaszcza publiczne - muszą mieć bufor kapitałowy na okres dekoniunktury.

W górnictwie należy przede wszystkim płacić za wzrost wydajności pracy.

RAPORT
ODPOWIEDZIALNEGO
BIZNESU
2012-2013
RESPONSIBLE
BUSINESS
REPORT

GRUPA KAPITAŁOWA LUBELSKI WĘGIEL BOGDANKA S.A.

1
2012
RAPORT SPOŁECZNEJ
ODPOWIEDZIALNOŚCI BIZNESU

2013

Raport społecznej
odpowiedzialności
Katowickiego
Holdingu
Węglowego S.A.

KGHM POLSKA MIEDŹ S.A.

*NAJBARDZIEJ ATRAKCYJNY PRACODAWCA W POLSCE

Znaczenie recyklingu w Polsce

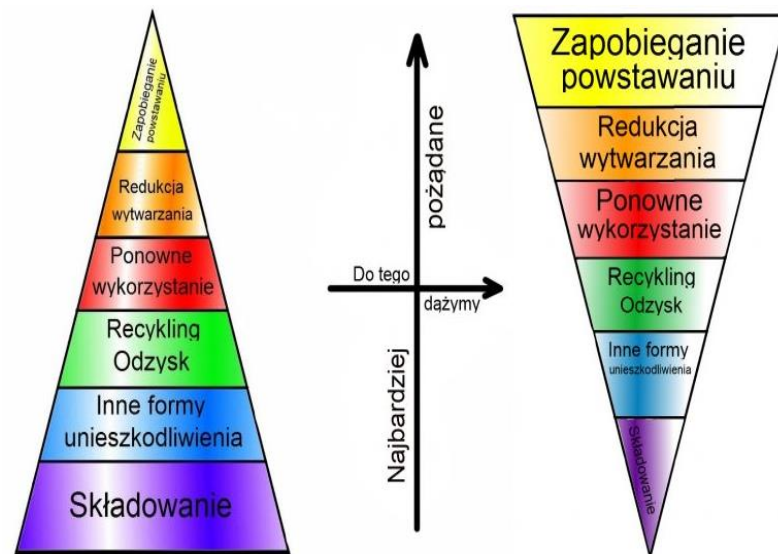
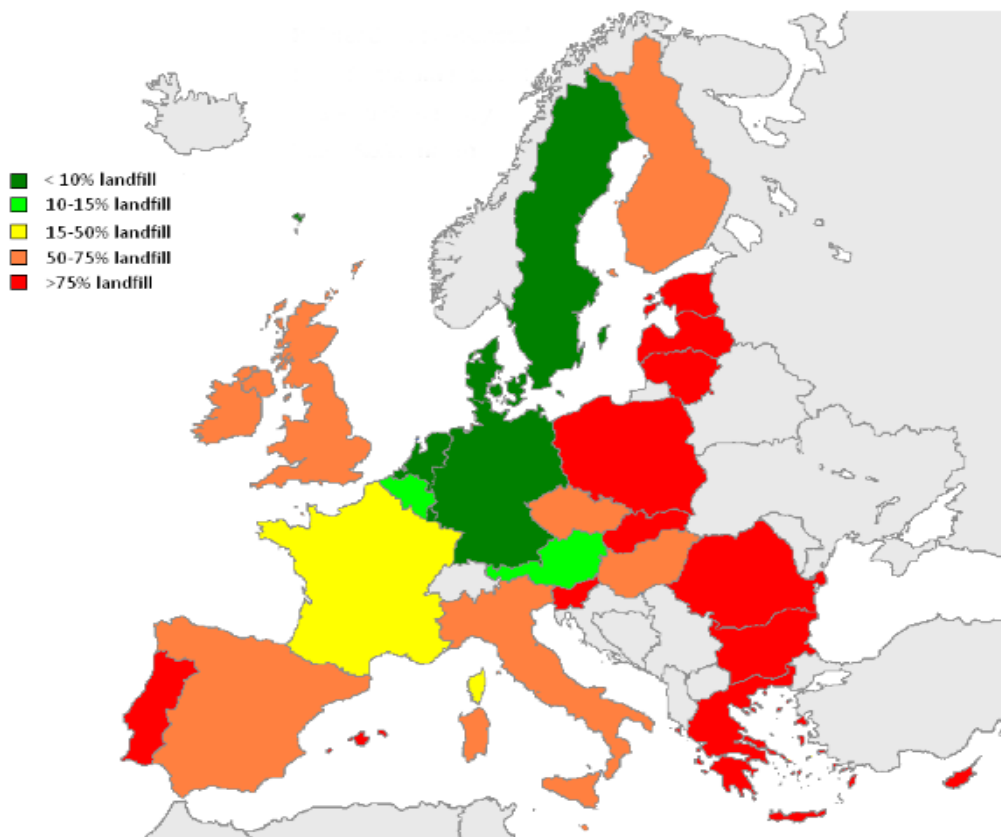
- Surowce mineralne z odpadów przemysłowych m.in. hałd pogórnich oraz ZSEE, np. w 2013 r. według GIOŚ wprowadzono na rynek krajowy 486 tys. t. ZSEE, zebrano 171,7 tys. t (35%), z czego przetworzono 160,2 tys. t, a poddano procesom recyklingu 129,7 tys. t. Wskaźnik ilości zebranego ZSEE w przeliczeniu na 1 mieszkańca systematycznie się zwiększa osiągając poziom 4,25 kg/per capita w 2013 r. (0,7 kg w 2007 r., 2,8 kg w 2010 r.). Ilość zarejestrowanych podmiotów wynosiła 15435 organizacji, głównie MŚP.
- Miasta jako duże skupiska ludzkie są głównymi odbiorcami zasobów surowcowych, w szczególności energetycznych. Niestety nie są postrzegane jako miejsca ich pozyskiwania. A przecież, ze względu na skalę generowanych odpadów, w nich powinien koncentrować się recykling surowców. Pod tym względem polskie miasta są wciąż mało nowoczesne.

Komunikat KE 398/2014 Ku gospodarce o obiegu zamkniętym: program „Zero odpadów dla Europy”

Gospodarowanie odpadami w UE

Figure 44 Geographic distribution of average percentages of MSW being landfilled in the baseline scenario

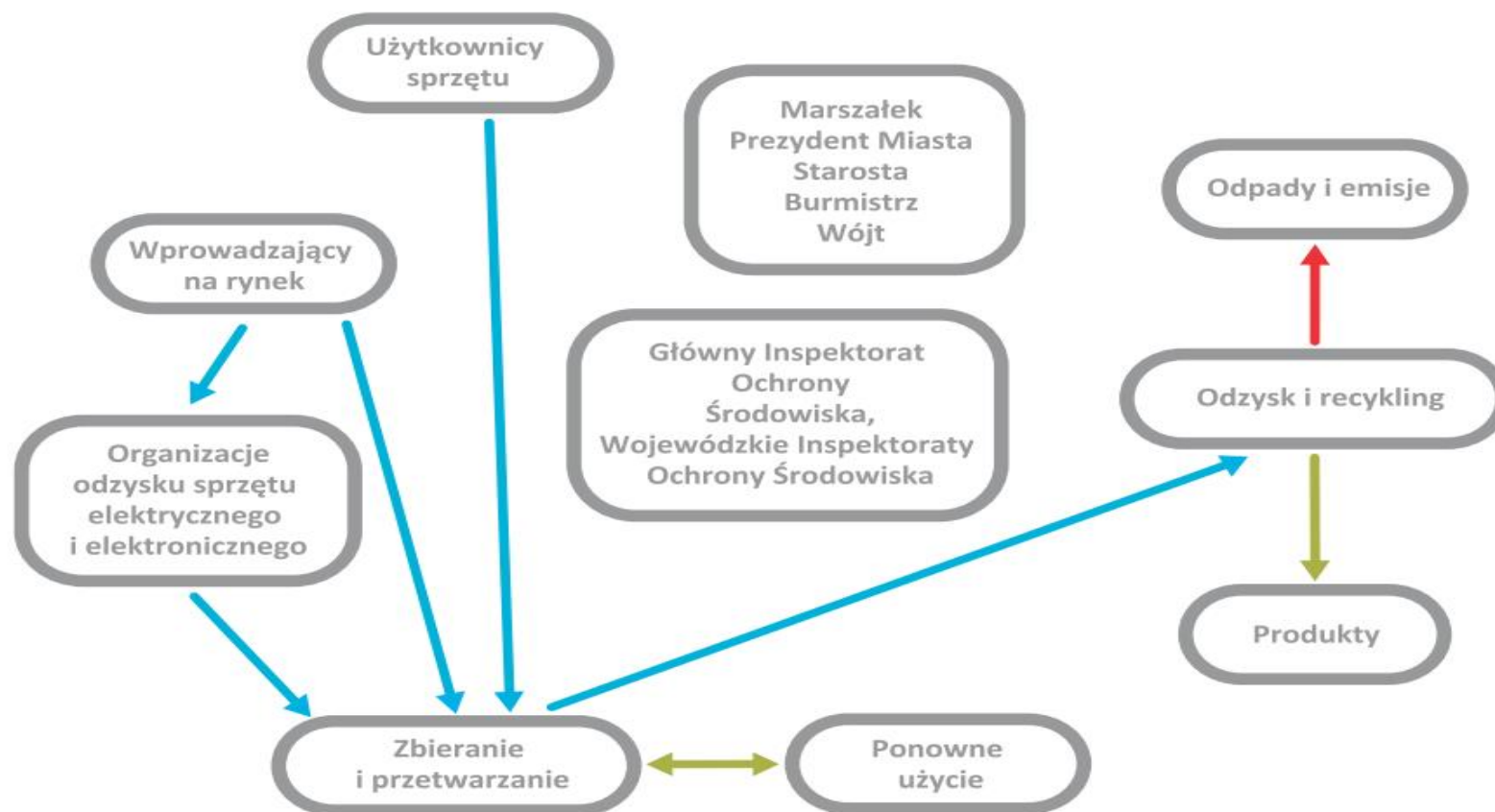

Źródło: Use of economic instruments and waste management performances, KE, 2012.

Cykl surowcowy na przykładzie ZSEE

uwarunkowania
prawne

rynek i ceny,
opłata produktowa

dostępność
i jakość towaru

aspekty środowiskowe
i akceptacja społeczna

Funkcjonowanie sektora recyklingu

Na tle rozwiniętych gospodarczo krajów świata w zakresie recyklingu jesteśmy mocno opóźnieni.

Dla recyklingu fundamentalne znaczenie ma zapewnienie uczciwej konkurencji.

Zbiórka odpowiedniej jakości odpadów jest kluczowym czynnikiem rozwoju recyklingu.

Recykling i odzysk cennych surowców z odpadów powinien być dokonywany na terenie Polski.

Brak jest stabilnych warunków prawnych i zachęt promujących odzysk i recykling surowców z ZSEE.

Recykling w Polsce jest mocno opanowany przez szarą strefę i korupcję.

Aspekty prawne i instytucjonalne

- Jednym z zasadniczych celów polityki surowcowej winna być ochrona udokumentowanych i perspektywicznych złóż kopalin w ramach solidarności pokoleniowej. Pilnym zadaniem jest zabezpieczenie tych złóż przed zabudową w celu ich gospodarczego wykorzystania w przyszłości.
- Niestety przepisy PGiG koncentrują się wyłącznie na bieżącej działalności geologicznej i górniczej.

Gminy mają ustawowy obowiązek wpisać udokumentowane złoża w plan miejscowy, ale to ignorują.

Poszczególne regulacje ustawowe nie są doprowadzane do fazy wykonawczej.

Rozmyte kompetencje, krzyżowanie się kompetencji.

Brak odpowiedzialności we wprowadzaniu nowych rozwiązań podatkowych podrywa zaufanie przedsiębiorców do Państwa.

Publiczne zarządzanie zasobami surowcowymi nie jest właściwie uregulowane, a w konsekwencji jest chaotyczne.

Dziękuję za uwagę
Dr hab. Joanna Kulczycka, prof. AGH
kulczycka@meeri.pl